

श्रमजीवि महिलाहरुप्रति डान्स रेस्टुरेन्ट, डान्स बार जस्ता कार्यस्थलमा हुने यौन उत्पिडन नियन्त्रण गर्न जारी गरिएको निर्देशिका, २०६५

प्रस्तावना :

डान्स बार, डान्स रेस्टुरेन्ट, क्याबिन रेस्टुरेन्ट, दोहोरी साँभ, मसाज पार्लरमा काम गर्ने महिला कामदारहरुलाई कार्यस्थलमा गरिने यौन उत्पिडनका व्यवहारहरुलाई नियन्त्रण गर्ने सम्बन्धमा हालसम्म नेपालमा कुनै कानूनको निर्माण नभएकोले,

कार्यस्थलमा काम गर्ने श्रमजीवि महिला एवं अन्य कामदारहरुलाई मर्यादित एवं आत्मसम्मानपूर्वक, सुरक्षित वातावरणमा काम गर्न सक्ने वातावरणको श्रृजना गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

संसद (संविधानसभा) ले ऐन नबनाएसम्म सर्वोच्च अदालतबाट देहाय बमोजिमको निर्देशिका बनाई जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद १ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(१) यो निर्देशिकाको नाम श्रमजीवि महिलाहरुप्रति कार्यस्थलमा हुने यौन उत्पिडन नियन्त्रण गर्ने निर्देशिका, २०६५ रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका २०६५ साल पौष १ देखि नेपालभर लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यो निर्देशिकामा

- क) “श्रमजीवि” भन्नाले पारिश्रमिक लिई वा नलिई पूरा वा आंशिक समयमा रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लरमा काम गर्ने महिला सम्भन्नु पर्छ । सो शब्दले अन्य कामदारलाई समेत जनाउँछ ।
- ख) “कार्यस्थल” भन्नाले श्रमजीवि महिलाले काम गर्ने रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लरलाई जनाउँछ ।
- ग) “रेस्टुरेन्ट” भन्नाले डान्स रेस्टुरेन्ट, डान्स बार, क्याबिन रेस्टुरेन्टलाई सम्भन्नुपर्छ । यो शब्दले दोहोरी साँभ समेतलाई समेत जनाउनेछ ।
- घ) “मसाज पार्लर” भन्नाले शुल्क लिई वा नलिई मालिसको सेवा प्रदान स्थललाई सम्भन्नुपर्छ । यो शब्दले रेस्टुरेन्टहरुले प्रदान गर्ने गरेको मसाज सेवालालाई समेत जनाउँछ ।
- ङ) “यौन शोषण” भन्नाले कार्यस्थलमा काम गर्ने महिलाहरुलाई यौन उत्तेजनामा ल्याउने वा आफू स्वयं यौन उत्तेजनामा आउने हिसावले जिस्काउने, बोल्ने वा कुनै प्रकारको यौन इशारा प्रदर्शन गर्ने गराउने, लगायतका सम्पूर्ण कार्यलाई जनाउँछ । यो शब्दले शुल्क लिई वा नलिई वेश्यावृत्तिमा संलग्न हुन वाध्य पार्ने पराउने लगायतका व्यवहारलाई समेत जनाउनेछ ।
- च) “धनी” भन्नाले रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर, आदिको संस्थापक, व्यवस्थापक वा सञ्चालक समेतलाई सम्भन्नु पर्छ ।
- छ) “सेवा ग्राही” भन्नाले रेस्टुरेन्ट तथा मसाज पार्लरले प्रदान गर्ने सेवा लिन आउने व्यक्तिलाई सम्भन्नु पर्छ ।
- ज) “समिति” भन्नाले दफा १४ बमोजिम गठित अनुगमन एवं कारवाइ समितिलाई सम्भन्नु पर्छ ।

परिच्छेद २
व्यवसाय दर्ता, सञ्चालन

३. दर्ता नगराई व्यवसाय सञ्चालन गर्न नहुने

- १) रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर जस्ता व्यवसाय दर्ता नगरी सञ्चालन गर्न पाइने छैन ।
- २) यो निर्देशिका जारी भए पछि पहिलो पटक दर्ता नगराई सञ्चालनमा रहेको दफा ३(१) बमोजिमका रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लरहरु तीन महिना भित्र दर्ता गराई सक्नु पर्नेछ ।
- ३) उपदफा (२) बमोजिमका रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लरहरु यो निर्देशिका लागू भए पछि जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

४. लगत विवरण प्रस्तुत गर्नुपर्ने :

- १) आफ्नो व्यवसायमा संलग्न श्रमजीवि महिला एवं पुरुषको नाम थर बतन सहितको वैयक्तिक विवरणको लगत ३ प्रति तयार गरी एक प्रति आफूसँग १ प्रति नजिकको प्रहरी कार्यालय तथा एक प्रति प्रमुख जिल्ला अधिकारी समक्ष प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ ।
- २) उपदफा (१) बमोजिम तयार गरिएको विवरणहरु गोप्य रहने छन् ।

५. व्यवसाय सञ्चालन गर्ने शर्त एवं अवधि

- १) रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर आदिको व्यवसाय सञ्चालन गर्दा वरपरका, घर र वासिन्दालाई असर नपर्ने गरी सञ्चालन गर्नु पर्दछ ।
- २) रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर आदि व्यवसाय सञ्चालन गर्दा त्यहाँबाट निस्केको ध्वनी बाहिर ननिस्कने प्रवन्ध गर्नु पर्नेछ ।
- ३) रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर आदि व्यवसायको सञ्चालन समय नेपाल सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- ४) श्रमजीविहरुलाई कार्य समाप्त पश्चात सुरक्षित रूपमा वासस्थानसम्म पुऱ्याउने प्रवन्ध गर्ने जिम्मा सम्बन्धित धनीको हुनेछ ।
- ५) प्रत्येक रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर आदि व्यवसायिक कार्यस्थलको वातावरण स्वच्छ हुनु पर्नेछ ।
- ६) तोकिएको शर्तको अधीनमा रहे नरहेको सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने अधिकार प्रहरी तथा प्रमुख जिल्ला अधिकारी तथा अनुगमन तथा कारवाई समितिलाई हुनेछ ।
- ७) तोकिएको शर्त विपरीत काम भएको पाइएमा समितिले त्यस्तो रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर व्यवसाय बन्द गर्ने वा अन्य उपयुक्त आदेश दिन सक्नेछ ।

६. पारिश्रमिक नदिई काममा लगाउन नहुने :

यो निर्देशिका जारी भए पछि श्रमजीवि र धनी बीच आपसी सहमतिको आधारमा तय गरिएको अवस्थामा बाहेक नेपाल सरकारद्वारा निर्धारित न्यूनतम पारिश्रमिक नदिई काममा लगाउन हुदैन । त्यसरी आपसी सहमतिमा पारिश्रमिक निर्धारण गर्दा नेपाल सरकारद्वारा निर्धारित न्यूनतम पारिश्रमिक भन्दा कम लिने गरी निर्धारण गर्न पाइदैन ।

७. सूचना पाटी टाँस्नु पर्ने

रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर आदिमा प्रवेश गर्नासाथ सबैले देख्न सक्ने गरी ठाँउमा नहुने कामको सूचना पाटी राख्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद ३ गर्न नहुने काम

८. यौन उत्पिडन

कार्यस्थलमा देहायका काम कारवाई गरेमा वा गर्न लगाएमा श्रमजीवि महिलालाई यौन उत्पिडन दिएको मानिनेछ ।

- क) शारीरिक सम्बन्धको लागि प्रस्ताव या माग गर्नु ,
- ख) यौन एवं उत्तेजक भाषा तथा उत्तेजक नृत्य, गीतको प्रयोग गर्नु ,
- ग) श्रमजीवि महिलाले देख्ने गरी अश्लिल साहित्य, पोष्टर, पर्चा पम्पलेट आदि राख्नु, टाँस्नु, प्रदर्शन गर्नु, गराउनु ,
- घ) यौन सम्बन्धी छेडखानी गर्नु ,
- ङ) शारीरिक, मौखिक या यौन सम्बन्धी आचरण प्रस्तुत गरेमा,
- च) यौन विकार उत्पन्न हुने अन्य कुनै पनि व्यवहार गरे गराएमा,
- छ) उत्तेजक पोशाक लगाई नृत्य गर्नु गीत गाउनु वाध्य पारेमा ।

९. यौन शोषण

कार्यस्थलमा देहायका काम कारवाही गरेमा वा गर्न लगाएमा यौन शोषण गरेको मानिनेछ ।

- क) आर्थिक प्रलोभन दिइ वा नदिई कसैसँग यौन सम्बन्ध स्थापित गर्नु वाध्य पारेमा वा पार्नु लगाएमा,
- ख) श्रमजीवि महिलालाई थप आर्थिक सुविधा, पदोन्नती दिने दिलाउने भनी लालचमा पारी वा आश्वासन दिई यौन सम्बन्ध कायम राखेमा वा राख्न लगाएमा,
- ग) शुल्क वा रकमको प्रस्ताव गरी श्रमजीवि महिलासँग यौन सम्बन्ध राखेमा, राख्न प्रयत्न गरेमा,
- घ) यौन सम्बन्ध राख्ने वा नराख्ने जुनसुकै उद्देश्यले श्रमजीवि महिलाको कुनै पनि अङ्ग स्पर्श गरेमा वा आफ्नो अङ्ग स्पर्श गर्नु लगाएमा,
- ङ) मदिरा वा त्यस्तै प्रकारका लागू पर्दाथको सेवन गरी, गराई परिच्छेद ३ मा उल्लेखित काम कारवाही गरे गराएमा,
- च) ईच्छा विपरीत वाध्यतामा पारी यौन सम्बन्ध राखेमा,

१०. अमर्यादित व्यवहार गर्नु नहुने

कार्यस्थलमा महिला श्रमजीविहरु प्रति उनीहरुको मर्यादामा आँच पुग्ने देहायका कुनै पनि काम कारवाही गर्नु गराउनु हुदैन ।

- क) सेवाग्राहीसँग बसी मदिरा लगायतका लागू पर्दाथ सेवन गर्नु गराउनु,
- ख) श्रमजीवि महिलालाई कार्यस्थलमा सेवाग्राहीसँग बसी धुम्रपान गर्नु लगाउनु,
- ग) अश्लिल एवं यौन अर्थ दिने शब्दबाट सम्बोधन गर्नु गराउनु,
- घ) आफू आफूमा श्रमजीवि महिलाले सुन्ने गरी वा सुनाउने उद्देश्यले यौनसम्बन्धी हसी मजाक गर्नु गराउनु तथा महिलासँग सो उद्देश्यले हसि मजाक गर्नु, गर्नु प्रयत्न गर्नु गराउनु,
- ङ) श्रमजीवि महिलाको शरीर वा नग्न प्रदर्शन गर्नु लगाउनु वा प्रदर्शन गर्नु वाध्य पार्नु ।

परिच्छेद ४
काम कर्तव्य र अधिकार

११ धनीको काम कर्तव्य र अधिकार

रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर लगायतका व्यवसाय सञ्चालन गर्ने धनीको देहायका काम कर्तव्य र अधिकार हुनेछ ।

- क) कार्यस्थलमा श्रमजीवि महिलाको मर्यादामा असर पुग्ने गतिविधिहरू रोक्न लगाउने,
- ख) सेवाग्राहीले श्रमजीवि महिलालाई अमर्यादित, अभद्र एवं यौनजन्य काम कारवाही गरेमा वा गर्न लगाएमा त्यसबाट सुरक्षा प्रदान गर्ने गराउने,
- ग) श्रमजीवि महिलाको सुरक्षाको यथोचित प्रवन्ध गर्ने, गराउने,
- घ) कार्यस्थलमा श्रमजीवि महिलाको शारीरिक एवं मानसिक शोषण हुनबाट रोक्ने तथा महिलालाई हुने कुनै पनि अलाभकारी स्थितिको अन्त्य गर्ने,
- ङ) श्रमजीवि महिलाहरूले गरेको गुनासोको तत्काल समाधान गर्ने गराउने,
- च) महिला श्रमजीविलाई मौखिक, शारीरिक, मानसिक रूपमा यौनजन्य एवं अन्य दुर्व्यवहार हुने किसिमको कार्य गर्न, बोल्न एवं इशारा गर्न गराउनबाट रोक्ने,
- छ) रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर आदिमा कुनै सेवा ग्राहीले यो निर्देशिका बमोजिम वा प्रचलित कानून बमोजिम गर्न नहुने काम गरेमा त्यस्तो सेवा ग्राहीबाट श्रमजीवि महिलालाई बचाउन वा निजलाई रेस्टुरेन्ट वा मसाजपार्लरबाट निकाल्न बाउन्सर (सुरक्षक) को व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- ज) धनीले श्रमसम्बन्धी कानून र अन्य कानूनपूर्ण रूपले पालन गर्नु पर्नेछ ।

१२. सेवाग्राहीका काम कर्तव्य र अधिकार

रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लरमा आउने सेवाग्राहीको कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछ,

- क) श्रमजीवि महिला प्रति सम्मानजनक व्यवहार गर्ने,
- ख) श्रमजीवि महिलासँग उनीहरूको मर्यादामा आँच पुग्ने कुनै पनि काम, व्यवहार गर्न हुदैन ।
- ग) मादक पदार्थ सेवन गरी हो हल्ला गर्न एवं महिलाप्रति अभद्र व्यवहार गर्न हुदैन,
- घ) परिच्छेद ३ मा निषेधित गरिएको काम गर्न हुदैन,
- ङ) परिच्छेद ३ अन्तर्गतका काम कारवाहीहरू गर्ने, गर्न लगाउने, सोको दुरुत्साहन दिन नहुने,

१३. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

दफा १५ बमोजिम गठित अनुगमन एवं कारवाइ समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

- क) समितिसमक्ष परेका उजुरीको छानविन गर्ने, गराउने,
- ख) समितिले समय समयमा श्रमजीवि महिला रहेको कार्यस्थल रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लरमा आकस्मिक निरीक्षण गर्न सक्नेछ । त्यसरी निरीक्षण गर्दा परिच्छेद ३ मा लेखिएको गर्न नहुने काम भइरहेको वा हुन लागेको वा हुने आशंकाको विद्यमानता रहेको देखेमा तत्काल त्यस्ता कार्यहरू नियन्त्रण गरी आवश्यक कारवाइ प्रक्रिया शुरु गर्नेछ ।
- ग) श्रमजीवि महिला कार्यरत रहेको स्थानलाई अझ बढी व्यवस्थित एवं मर्यादित बनाउन आवश्यक देखिएको काम गर्ने,
- घ) श्रमजीवि महिलासँग सम्बन्धित विषयमा समितिले आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । सो निर्देशनको पालना गर्नु सम्पूर्ण धनीहरूको कर्तव्य हुनेछ ।
- ङ) रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लर लगायतका कार्यस्थलमा निर्देशिका वा प्रचलित कानून विपरित बमोजिम काम भएको छ, छैन अनुगमन गर्ने गराउने ।

- च) निर्देशिकाको पालना नभएको देखेमा पहिलोपल्ट सचेत गराउने, दोश्रो पल्टदेखि त्यस्तो व्यवसाय बन्द गराउने ।
- छ) रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लरमा कानून विपरित कार्य भएको देखेमा वा तत् सम्बन्धमा कुनै उजुरी परेमा सो सम्बन्धमा आवश्यक छानविन एवं कारवाहीको लागि सम्बन्धित निकायमा पठाउने ।
- ज) सम्बन्धित निकायले पनि प्राप्त उजुरी उपर छानविन अनुसन्धान शुरु गरी संकलित सबुद प्रमाणको आधारमा कारवाही अगाडी बढाउनु पर्छ ।
- झ) रेस्टुरेन्ट, मसाज पार्लरमा गर्न पाईने नपाईने विषयमा प्रचार प्रसार गर्ने गराउने ।

परिच्छेद ५ उजुरी एवं कारवाही

१४ उजुरी

- (१) परिच्छेद ३ अन्तर्गतको निषेधित कार्यबाट कुनै श्रमजीवि पीडित भएमा वा पीडित हुने आंशका भएमा पीडित आफैले वा सो को बारेमा जानकारी प्राप्त गर्ने जो सुकैले पनि दफा १५ बमोजिम गठित समिति समक्ष वा नजिकको प्रहरी कार्यालयमा आफूले देखे, सुने जानेको सम्पूर्ण कुरा खुलाई उजुरी दिन सक्नेछ ।
- (२) प्रहरी कार्यालयमा उजुरी परेको भए सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयले तत्काल पीडितको स्वास्थ्य एवं सुरक्षाको प्रवन्ध गरी प्राप्त उजुरी तुरुन्त समितिसमक्ष पेश गर्नुपर्नेछ । समितिले पनि तुरुन्त आवश्यक कारवाई शुरु गर्नुपर्नेछ ।
- (३) यो निर्देशिका बमोजिम गरिने सम्पूर्ण काम कारवाही गोप्य हुनेछन् । कुनै पनि तथ्य प्रकाशित गर्नु परेमा समितिको अनुमति लिई परिवर्तित नामबाट मात्र प्रकाशित गर्न सकिनेछ ।
- (४) उजुरी छानविन गर्दा श्रमजीवि महिलालाई यस निर्देशिका बमोजिमको गर्न नहुने काम गरेको पाइएमा त्यस्तो कार्य रोक्ने सम्बन्धमा धनीलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । यसरी दिइएको निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित धनीको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद ६ समिति

१५ जिल्ला अनुगमन एवं कारवाही समिति

- १) प्रत्येक जिल्लामा यो निर्देशिकाको प्रयोजनको लागि एक समिति रहनेछ । सो समितिको नाम जिल्ला अनुगमन एवं कारवाई समिति हुनेछ ।
- २) समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ ।
क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	अध्यक्ष
ख) प्रमुख जिल्ला प्रहरी कार्यालय	सदस्य
ग) प्रमुख जिल्ला महिला विकास कार्यालय, सो नभएको जिल्लामा स्थानीय विकास अधिकारी	सदस्य
- ३) समितिको एक स्थायी समिति हुनेछ ।
- ४) समितिले आफ्नो कार्यविधि आफै निर्धारण गर्नेछ ।

१६. प्रचलित कानून बमोजिम हुने

- १) यो निर्देशिकामा व्यवस्था भए देखि वाहेक अन्य कुराहरु प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

२) यो निर्देशिकामा लेखिएका कुराहरुले पीडित पक्षले प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही चलाउन पाउने कुरामा असर पार्ने छैन ।

न्यायाधीस

ईति सम्बत २०६५ साल मंसिर १३ गते रोज ६ शुभम् ।

MOJCSW